

LAIKRAŠTIS, PASKIRTAS MEDICINOS TEORIJOS
IR PRAKTIKOS REIKALAMS

Vietiniai žmogaus stabo reiškiniai (tetanus localis)

Dr. Vl. Kairiūkščio.

Savo plačiame ir fundamentaliniame galvos stabo darbe Brunneris šitokias pažiūras išreiškia (Beitr. z. Klin. Chir., Bd. XII, p. 529): „Apskritai trūkumas visų stabo pastebėjimų yra tas, jog per maža yra žiūrima, kurių yra santykių, tarp sužeidimo lokalizacijos, vietos pirmojo pasirodymo ir tolesniojo stabo išsiplėtimo. Čia, šiaip ar taip, visų kompetentingiausi yra sprendimai chirurgų, ypačiai karo chirurgų, kurie yra daugiausia prityrę. Karo chirurgas ima sužeistuosius gydyti dėl jų sužeidimų; tetanus plėtojasi jam matant, kaip atsitiktinė žaizdų komplikacija“.

Mano darbo tikslas yra papildyti šita spraga—išaiškinti, kurių esti santykių tarp sužeidimo lokalizacijos, jo charakterio, iš vienos pusės, ir pasirodymo pirmųjų ligos simptomų, iš antros, ar tie simptomai yra reiškiniai bendrojo, ar tiktai vadinamojo vietinio stabo. Šio yra didžiulė reikšmė ankstybai diagnostikai ir savo laiko terapijai, ir todėl apibrėžti, kaip dažnai atsitinka vietiniai stabo reiškiniai, bus arčiausias mūsų uždavinys.

Iš bendros sumos 444 ¹⁾ tetanuso atsitikimų teko atmesti 52 atsitikimai dėl neaiškaus aprašymo decursus morbi,—kur vienodai įtikimai neigiamai arba teigiamai gali bet kas matyti vietinius stabo simptomus. Iš kitų arti 400 (392) atsitikimų, su kurių ligos istorijomis pasižinau ir kurių trumpą turinį tebeturiu, 237 — uose pažymėti buvo izoliuotų raumenų grupių, trūkčiojimai (tampymai) arti vietos įžeidimo arba visos sužeistosios galūnės, kas yra 60,7% pažymėtųjų stabo atsitikimų. Iš tikrųjų tas procentas neabejojamai yra didesnis, viena, nes ligoninėse, kur tie reiškiniai buvo pažymimi tiksliausiai ligos istorijose, šitas vietinių tirtėjimų dažnumo procentas yra

¹⁾ Skaičiaus dalijasi šitas materialas šino būdu: 121 atsitikimas yra artimojo frontinio užpakalio (Minskas, Dvinskas), iš jų 44 yra mano paties pastebėti, didžioji dalis 323 atsitikimai yra iš tolesniojo užpakalio (Maksva). Iš ligoninių buvo imamos visos stabo ligos istorijos, neišrenkant kasuistinių įdomių atsitikimų.

tikrai didesnis (žr. toliau); antra, norėdamas būti visai objektingas, vietinio stabo simptomais laikiau tikrai tir-tėjimus, tampymus; tuo tarpu yra neabejojama, jog pradžios stabo simptomais turi eiti dažnai subjektingieji simptomai—jausmas traukymo ir tampymo žaizdos srityje, jutėjimas šalčio, nuovargio, sunkumo, neuritinio skaudėjimo ir kitų dalykų (žr. taip pat Walthard); trečia, į tą statistiką įskirtos ir ligų istorijos, kur stabo simptomai yra aprašyti labai trumpai: trismus, opisthotonus ir visas dėmesys buvo kreipiamas į terapiją. Del tos priežasties, galima manyti, jog tos rūšies stabo dažnumo procentas yra didesnis, nekaip bendrasis išvestinis dydis.

Dar Brunneris (idem, p.p. 540, 541, 548) yra nurodęs ir tą, jog vietinis stabas dažniausiai esti nepastebimas, kadangi tikrai trismus kreipia gydytojo ir paciento akį į ligą. Ir iš tikrųjų, dažnai gydytojas tikrai tada ima galvot apie stabo ligą, kada pamato jo aiškiausius simptomus, ir tuo būdu pradžios stabo simptomai arti žaizdos lieka nepastebėti. Bet sunku sutikti su daugelio autorių nuomone, kurie nori didelį vietinio¹⁾ stabo retumą aiškinti didžiulėje stabo literatūroje tuo, jog per maža į jį kreipama yra gydytojo akis arba jog ligos simptomai negerai yra įvertinami. Kaip matysime toliau, priežasties čia reikia ieškoti ne tikrai tame, bet ir skirtume tarp karo ir ramaus laiko medžiagos, sąlygų skirtume tarp atsiradimo vietinių ir bendrųjų stabo reiškinių.

Jei pažiūrėsime į literatūrą, tad pamatysim, jog gausiausia statistika vietiniam stabui, daugiausia santaikos laiko medžiagai, naudojasi Walthardas. Jisai tvirtina, jog vietinis stabas yra dažnas dalykas. Iš 506 stabo atsitikimų, rastų Sveicarų bibliotekų literatūroje (ligi 1912 m.), tas autorius yra radęs 106 ligų istorijas, kuriose buvo kalbama apie vietinio stabo reiškinius. Toliau jis nurodo, jog ligų istorijos dažnai neduoda tikslių žinių (apie pirmuosius ligos simptomus ir josios ligą) ir sprendžia, jog iš 255 tikusių ligos aprašų 86—iuose yra parodytas vadinamasis vietinis stabas. Operuodamas tomis žiniomis, Walthardas išranda, jog negalima esą tiksliai statistingai pasakyti, kaip dažnai atsitinka vietiniai reiškiniai, palyginti su bendraisiais reiškiniais.

¹⁾ Grynoji vietinio stabo lytis, be bendrųjų reiškinių (be trismo, opisthotono ir kitų tokių dalykų), atsitinka labai retai arba stabo pradžioje, ir todėl vartojamas literatūroje pasakymas „tetanus localis“ (vietinis stabas) reikia suprasti taip, kad jis reiškia tiek pat, kiek pasakymas „mš-roji stabo lytis“, „vietiniai jo reiškiniai“ ir t. t.

Kiek ligos klausimas liečia karo laiko medžiagą, kiek jis su tuo dalyku yra surištas, tikresnių žinių apie vietinių tirtėjų (tampymų) dažnumą duoda mūsų skaitmenų žinios. Galim įtikėti, pavyzdžiui, ligų istorijomis pirmosios Maksvos miesto lignoninės stabininkų, kur vietinių tampymų procentas mano išskaičiuotas stabininkų ligose yra 64, 5% (arti 300 atsitikimų).

Čia pat paminėsim, jog mūsų lignoninėje vietiniai tirtėjimai buvo pastebėti 63, 63 %-uose visų stabo atsitikimų (procentinis santykis yra beveik tas pats, kurs pastebėtas ir pirmojoje miesto lignoninėje); ir tiksliai suvestinė statistika, gauta iš įvairių lignoninių, visų skaičių sumoje sumažina vietinio stabo dažnumą, dažnumo procentą ligi 60, 46 %.

Apskritai galima sakyti, jog tvirtai yra nustatytas faktas, kad stabo simptomai dauguma atsitikimų išeina aikštėn lignoniuose ne tiksliai visai aiškiai, su aiškiausiais reiškiniais (su trismu ir opisthotonu), bet ir su reiškiniais pasirodančiais arčiau žaizdos, arti sužeistosios vietos, — arti vietos, į kurią yra patekusi infekcija.

Tas dalykas, kaip dažnai vietiniai reiškiniai išeina aikštėn pirmiau, nekaip bendrojo stabo reiškiniai, arba, kitais žodžiais sakant, kaip dažnai stabas prasideda vietiniais simptomais, — galimas yra nuspręsti ne taip tiksliai.

Į specialinius skyrius, įsteigtus stabininkams, labai dažnai atveždavo lignonų, visai aiškiai ir sunkiai sergančių stabu, ir pradžios reiškiniai negalėjo būti gydytojui tiriamuoju objektu. Daviniai buvo surašomi iš atminimų: iš didesnio arba mažesnio paties lignonio išsilavinimo ir pastabumo, iš to dėmesio, kurį tam dalykui skirdavo gydytojas. Deja, iš 237 stabo atsitikimų, kuriuose buvo pažymėti vietiniai tampymai, tiksliai 78-niose ligų istorijose buvo parodytas laikas atsiradimo vietinių trukčiojamų tampymų. Iš šių reiškinų 40-tyse atsitikimų liga buvo prasidėjusi vietiniais tampymais, kas yra 51, 41 % visų pastebėjimų su vietiniais stabo tampymais. Išskaičiuoti procentinis santykis su visu atsitikimų skaičium, tai yra surasti, kaip dažnai prasidėdavo liga vietiniais tampymais, žinoma, yra negalima, ir toks išskaičiavimas būtų davęs tiksliai neteisingą išvadą.

Pasak, menkos mūsų lignoninės statistikos, — iš 44-ių¹⁾

¹⁾ Tiksliai sakant, iš 43 atsitikimų, nes vienoje ligos istorijoje vietinių tampymų atsitikimo laikas nėra parodytas.

stabo atsitikimų, iš kurių 28 buvo su vietiniais trūkčiomais simptomais, 13 atsitikimų vietiniai tampymai prasidėjo pirmiau, nekaip bendrieji tampymai, taigi 30,2% visų pastebėtųjų atsitikimų.

Norėdamas būt objektingas, nesijaučiu galįs iš mūsų ligoninės materialo tvirtinti taip kategoringai, kaip tat daro Walthardas, Pochhammeris, — jog stabas dažniausiai prasidėdavęs vietiniais simptomais. Gali būt, taip tikrai ir būdavo, bet tat yra tiktai samprotavimas, kurio tuo tarpu negalim išrodyti dideliais skaitmenimis. Sekant Walthardu, iš 506 atsitikimų, rastų literaturoje (skelbiami yra juk dažniausiai atsitikimai, del ko nors pastebėtini), vietiniai trūkčiojimai prasidėdavo 75-se atsitikimuose, taigi 6,5%. Iš 5 sužeidimų, pristatytų observuoti cituojamam autoriui, prieš prasidedant stabui, 4-iuose stabas buvo prasidėjęs išskirtinai vietiniais simptomais. Šitie daviniai yra daugiausia raginę Walthardą nulemti, jog stabas įžymioje atsitikimų daugumoje prasidėdavęs vietiniais simptomais.

Imame dabar spręsti klausimus, esančius didžuoju šito skyriaus uždaviniu, — t. y. apie žmogaus vietinio stabo atsiradimo sąlygas. Literatūros šituo klausimu ligi šiol beveik nebuvo, ir tiktai būtojo karo materialas kiek nušviečia šitą įdomųjį klausimą.

Jei pažvelgsim, iš kurių žaizdų dažniausiai prasideda vietiniai stabo simptomai, tad mums pasiseks, naudojantis tiktai tomis ligų istorijomis, kuriose pažymėtas sužeidimo būdas, sudaryti ši stabo reiškinių

T A B E L Ė 1 №.

Sužeidimo būdas.	Bendras pastebejimų skaičius	Skaičius atsitikimų su vietiniais tampymais	Skaičius stabo atsitikimų be v. tampymų.
Sužeidimai kiauriniai (perdėm)	109	70 (64,2%)	39 (35,7%)
s. aklieji	57	47 (82,4%)	10 (17,5%)
plėštiniai	16	10 (62,5%)	6 (37,5%)
liestiniai	7	3 (42,8%)	4 (57,1%)
sulaužymai	118	81 (68,6%)	37 (31,3%)

Tuo būdu, didžiausią vietinių stabo reiškinių procentą, arba, kas yra tas pats, geriausias sąlygas atsirasti vietinei stabo lyčiai, duoda aklieji sužeidimai, su kuriais eina įlindimas gilyn kitos rūšies daikto, paskui — sulaužymai, toliau eina mažėjamąja eile sužeidimai perdėm (kiaurai), plėštiniai ir, pagaliau, liestiniai ir paviršutiniai. Priešingai, bendrajam stabui karaktringas yra atvirkštinis santykis, t. y. didžiausią bendrųjų reiškinių procentą nenurodant vietinių reiškinių buvimo, duoda paviršutiniai ir liestiniai sužeidimai, po jų eina decrescendo — plėštiniai atidengtiniai, kiauriniai ir, pagaliau, sulaužymai ir akliniai sužeidimai. Šie, t. y. sulaužymai ir akliniai sužeidimai įžymia atsitikimų dauguma turi drauge simptomų tetanus localis. Kaip yra matyt, iš tos pačios tabelės, akliniai sužeidimai sukelia vietinių stabo tampymą 4, 7 kartus dažniau, nekaip stabas be tų reiškinių; sulaužymai — dukart dažniau ir dar dažniau (2, 19); kiauriniai ir plėštiniai — daugiau, nekaip $1\frac{1}{2}$ karto (1, 7 ir 1, 6). Deja, liestinių sužeidimų skaičius mūsų materiale yra visai nedidelis; bet jį galim padidinti sužeidimais kiauriniais, esančiais labai arti paviršiaus, vos tepaliečiančiais raumenis; tie sužeidimai, kaip ir liestiniai, dažniausiai vaizduoja mums bendrąjį stabą be matomų vietinių reiškinių.

Klininiai faktai, kurie yra pastebėti žmogui, labai panašūs į eksperimentinius davinius, kuriuos buvo radęs dar Zupnikas iš gyvulių ir kurie yra davę pagrindo jo vietinio stabo teorijai:

„Vietinis stabas prasideda lokaliniais simptomais tada, kada infekcija pasiekia raumenis; bet jei įskiepija audinį, esantį ne raumenyse, pavyzdžiui odą, sausgysles, tad pasidaro iš to visada tetanus, kurs prasideda trismu“.

Šituos faktus yra patvirtinęs ir Sawamura ir, kaip matysime toliau, jie visai sutinka su pastebėtu vietinių reiškinių retumu sužeidimuose plaštakos, pėdos, resp. jų pirštų.

Kas domisi klausimu, kurie sužeidimai dažniausiai atsitinka praktikoje stabo ligoje su vietiniais tampymais ir taip pat bendrojo stabo ligoje be nurodytų vietinių simptomų, tie gali gauti supratimo apie palyginamąjį dažnumą sužeidimų būdo toje pat tabelėje 1 N. Vietiniuose stabo tampymuose kiauriniai sužeidimai duoda 53, 8% (70 atsitikimų), akliniai — 36, 1% (47 ats.) plėštiniai (drėkstiniai) — 7, 6 % (10 ats.), liestiniai ir paviršutiniai — 2, 3% (3 ats.). Bendrajame stabe didžiausio daž-

numo duoda kiauriniai sužeidimai — 66⁰/₀ (39 ats.), akliniai — 16, 9⁰/₀ (10 ats.), plėštiniai — 10, 1⁰/₀ (6), liestiniai ir paviršutiniai — 6, 7⁰/₀ (4 ats.). Sulaužymų procentas vietiniuose tampymuose išskaitomas 42, 4⁰/₀ (81 iš 191 atsitikimo), bendruose tampymuose — 31, 3⁰/₀ (37 iš 118 ats.).

TABELĖ 2 №.

Sužeidimo sritis.	Bendras pastebėjimų skaičius	Skaičius pastebėjimų su vietiniais simptomais	Procentas dažnumo vietinių tampymų ritimis
Pėda	17	8	47 ⁰ / ₀
Blauzdikaulis	70	44	62,8 ⁰ / ₀
Šlaunis	70	53	75,7 ⁰ / ₀
Liemuo	33	20	60,6 ⁰ / ₀
Plaštaka	40	13	32,5 ⁰ / ₀
Priešalkūnis (dilbis)	24	18	75 ⁰ / ₀
Petys	40	26	65 ⁰ / ₀
Galva ir kaklas	9	8	88,8 ⁰ / ₀

Tuo būdu, bendrajame stabe, kur nepažymimi vietiniai reiškiniai, sužeidimų dažnumas eina ta pat eile, tiktai sulaužymai ir akliniai sužeidimai atsitinka vietiniuose tampymuose dažniau, akliniai net dukart dažniau, negu stabo ligojė be jų. Atvirkščiai, liestiniai ir paviršutiniai sužeidimai atsitinka dažniau bendrajame stabe. O dėl sužeidimų artileriniiais šoviniais ir šaudyklių kulkomis reikia pažymėti, jog pirmieji ne tiktai palyginti dažniau eina drauge su vietiniu stabu, bet yra pirmasis kontingentas stabo sužeidimų su vietiniais tampymais. Taip antai, iš 146 sužeidimų artileriniiais šoviniais stabininkų — 103 atsitikimai buvo su vietiniais reiškiniais (70,5⁰/₀) ir 43 atsitikimai pažymėti be jų (29, 4⁰/₀); iš 81 atsitikimo kulkos sužeidimų — 45 pažymėti su vietiniais stabo reiškiniais (55,5⁰/₀). Sužeidimai artileriniiais šoviniais, su vietiniais reiškiniais, palyginti su visais sužeidimais, kur buvo vietinių stabo simptomų, yra lygūs — 69 6⁰/₀ (103 iš 148); kulkos sužeidimai sudaro 30,4⁰/₀ (45 atsitikimus iš 148). Pastebėtasis faktas dažnesnio atsiradimo vietinių stabo tampymų sužeidimuose šoviniais, iš dalies, yra aiškinamas tuo, jog tie stabininkų sužeidimai dažniau esti akliniai ir

su jais atsitinka dažniau sulaužymų, nekaip su kulkos sužeidimais (ž. toliau).

Sąryšy su pastebėtu pareinamumu tarp sužeidimo būdo ir stabo reiškinio lyties, sąryšy su tuo yra be galo įdomus faktas—palyginamasis retumas vietinių tampymų sužeidimuose rankos plaštakos ir kojos pėdos, resp. jų pirštų.

Tas mano pastebėtas prie ligonio lovos faktas yra gražiausiai patvirtintas artimojo ir tolimojo užpakalio statistikose, ir taip pat galutiniame suvestinės statistikos įvykyje.

Jei esti vietinių stabo simptomų ir tam tikro procento plaštakos sužeidimų, tad vis tiek vietiniai tampymai stiprumo labai dažnai esti silpni, turi dažnai fibrilinių timpčiojimų charakterį ir ligoje dažnai atsiranda po bendrųjų reiškiniių.

Tuodu pastebėtu reiškiniiu yra, palyginti, reti vietiniai tampymai negiliuose sužeidimuose ir taip pat plaštakos ir pėdos sužeidimuose, juodu nušviečia tą faktą, kodėl kolosalinėje stabo literatūroje yra, palyginti, maža aprašytų atsitikimų su vietinio stabo simptomais. Mano nuomone tas faktas aiškėja ne tikrai iš to dalyko, jog pirmiausia dėmesį kreipia gydytojai tikrai į aiškiuosius simptomus, ir iš to, jog gydytojams į rankas patenka ligoniai vėlesnėje stadijoje, kada pradžios simptomai yra nebežymus (aiškinimas Brunnero, Walthard'o ir kitų), bet ir iš to dalyko, kad apskritai vietiniai stabo reiškiniai nekaru metu atsitinka rečiau. Mano tvirtinimą išrodo šis dalykas: viena, santaikos metu stabininkų materialą sudaro lengvesni sužeidimai, nekaip trauminėse epidemijose; antra, santaikos metu stabui plėtojis duoda pradžią plaštakų sužeidimai (darbininkų, dirbančių soduose, lauke ir t. t.) ir letenos sužeidimai (žmonių, kurie basi vaikščioja). Kad būtų aiškesnis visas dalykas, duodu čia tabelę stabininkų sužeidimų sritimis. (Tab. 3 №).

Dviečiai ir daugiariopiniai sužeidimai, kuriuose negalima buvo apibrėžti infekcijos vieta ir kurie todėl neįdėti į statistinę eilę, yra skaitomi—23,2% (103 ats.)

Iš surašytos čia tabelės 3№ matyti, jog pėdos sužeidimai stabininkams paprastu laiku atsitinka beveik 4 kartus dažniau (3, 78), plaštakų ir rankos pirštų sužeidimai dukart dažniau ir net daugiau (2,3), nekaip trauminėse epidemijose.

Iš to, kas pasakyta, galim padaryt išvadą jog vietiniai stabo reiškiniai nekaru metu atsitinka rečiau, ir tik-

tai šitais faktais—reziumuojame tą, kas pasakyta aukščiau—palyginamuoju retumu vietinių reiškinių lengvuose sužeidimuose, ir taip pat plaštakos, pėdos, resp. jų pirštų sužeidimuose, o tie sužeidimai t. y. lengvieji pažeidimai ir minėtųjų kūno dalių pažeidimai yra svarbusis (pirmasis) kontingentas stabo infekcijai nekaru metu, tikrai šita faktų kombinacija galiu sau pasiaiškinti, kodėl kai kurie autoriai nėra niekumet pastebėję vietinių stabo simptomų žmogui.

T A B E L Ė 3 №.

Sužeidimo sritis.	Iš materialo surinkto daugiausia santaikos laiku (R. Encyclop. der ges Heilk. von Eulenburg-Zimssen's Handbuch).	Iš šio mano karo materialo (be daugiariopų sužeidimų).
Plaštaka, pirštai . . .	27,42% ₀	11 73% ₀ (40 ats.)
Blauzdikaulis, šlaunis (kelio sąnarys) . . .	25,08% ₀	47, 8% ₀ (16 „)
Pėda ir pirštai . . .	22,19% ₀	5,86% ₀ (20 „)
Galva, veidas, kaklas.	10,99% ₀	2,93% ₀ (10 „)
Priešalkūnis, petys .	8,00% ₀	20,53% ₀ (70 „)
Liemuo	6,28% ₀	11,15% ₀ (38 „)

Strümpell'is paskutiniame išleidime vadovėlio specialinės patologijos ir vidurinių ligų terapijos (1920 m.) tvirtina šit ką: „Savo pastebėtuose atsitikimuose negalėjau išrodyti to fakto, jog tampymai prasidėdavo pirmiausia tame naryje, kuriame buvo infekcinė žaizda.“¹⁾ Rose tvirtina, kad jisai savo dideliame materiale niekumet nėsąs matęs vietinio stabo ir laiko šį tyrimo klaidą. Jisai gina taip pat, kad ir toliau augant ligai vietiniai reiškiniai niekumet nér pasirodę pažeistame naryje.

Čia sutinka ir Meringo tvirtinimas: „Tiktai labai retai liga prasideda ne galvos raumenyse, bet, kaip daugumos gyvulių, raumenų grupėje šalia infekcinės vietos“ (Lehrbuch der inneren Medizin, 1905. p. 121).

¹⁾ In manchen Fällen soll die tetanische Starre zuerst in demselben Gliede auftreten, an dem die infizierte Wunde ihren Sitz hatte. In den von mir beobachteten Fällen war ein derartiges Verhalten nicht nachweisbar. (Prof. A. Strümpell, L. d. sp. Pat. u. T. inn. Kr., 1919 Tetanus).

Iš tos pačios tabelės 3° tinka pabrėžti kai kurie įdomūs daviniai. Taip antai, krinta į akį palyginamasis retumas lokalizacijos stabo infekcijos galvoje, tas matyti iš šio karo materialo; bet tą dalyką, kaip ir eilę kitų, palikim tuo tarpu šalyje ir einame prie klausimo apie vietinių tam pynų lytį ir išsiplatinimą, kiek šis pareina nuo lokalizacijos.

(*Bus daugiau.*)

Gydomyjų žolių kultūros klausimu.

Prov. K. Mažono.

Gal nė viena mūsų pramonės šaka taip nepriklauso vakarų kaimynų, kaip chemijos farmacijos. Mūsų farmaciniukams opiausiu klausimu šią dieną privalo būti išsivadavimas iš mūsų Vakarų priklausomybės, pirmiausia nors toje srity, kur tatai veikiausiai galima padaryti.

Sudaryti chemijos farmacijos pramonę visa to žodžio prasme mes, neturėdami nei atatinkamų kapitalų, nei pakankamai specialistų, trumpu laiku negalėsime. Turėkime tik pakankamai gero noro ir pasiryžimo ir pradėkime nuo mažo, nuo to, ką mes šiandien išgalime, būtent, vaistinių žolių auginimo. Nuo jų mes prieisime prie paprasčiausių laboratorijų. Tobūlindamies toje srity, mes iš savo žaliosios medžiagos gaušime visa, kas yra galima gauti, o paskiau ir visa, kas mums reikalinga yra. Ne dievai juk puodus lipdo. Pažvelkim į praeitį tokių garsių vokiečių firmų, kaip „Merck“, „Schering“, „Schimmel“ ir k. — visos jos išaugo iš paprasčiausių, vadinamųjų „Kaiserliche privilegierte Apotheke“. Išaugo jos tik privatinės inicitivityvos dėka. Daug draugų skeptingai žiūrėdavo į augalų kultūros reikalą, motyvuodami tuo, kad mūsų klimato ypatybės esančios jai netinkamos. Pasiryžau pats išbandyti, ar taip yra. Kad bandymas nebūtų bergždžias ir apgavingas, gavęs progos, nusipirkau iš pačių geriausiųjų ir ištikimiausiųjų Tiuringų firmų Hage und Schmidt ir Ernst Dabary garsiamė sėklų gaminimu Erturte maždaug apie 40 rūšių. Laikas buvo kai kurioms žolėms jau gana vėlus, ir reikėjo skubinti sėti; o kol atlikau visus biurokratinius formalumus, kai kurias ir visai pavėlavau. Nežiūrint to viso, pasėjau, kas buvo galima, nors ir pasivėlavęs. Darbo priežiūra buvo visai nekokia, tik retkarčiais, nes tam darbui atsidėti, dėliai daugybės darbų, negalėjau. Ekonomijos dėliai nebuvo nė tinkamai laistyta ir ravėta. Nepaisant to viso, turiu vaisių tokių gerų, jog šiandien drąsiai galiu raginti tą darbą tęsti didžiu matu.

Sinapis nigra prinoko anksčiau, negu tikėjau;

del tos priežasties paukščiai ją aplesė, ir gana daug nubiro. Šita aplinkybė rodo, kad *Sinapis nigra* e veisimo atžvilgiu mūsų kraštas tolygus yra Sareptai. Paprastoje žemėje krūmai išaugo normingai, grūdas visai prinokęs, stambus ir visiškai tinka gydymo tikslams.

Atropa belladonna atkakliai $2\frac{1}{2}$ mėnesio nedygusi ir, maniau jau, pražuvusi, netikėtai pradėjo augt ir per 6 — 7. savaites išaugo krūmai $\frac{3}{4}$ — 1 metro aukštumo su derlingais, didesniais už delną lapais. Standarizacija atatinka visiems farmokopejos reikalavimams.

Digitalis purpurea, daugmetė žolė, davė rudeniu puikiausių daigų. Kadangi šis augalas, laukuose augdamas, turi daugiau gliukozidu ir turi didesnės vertės gydyje, jam buvo sudarytos tinkamos sąlygos, būtent, susodinta jau 10,000 diegų dirvonuose pakrūmiais, kur tas ypatybes įgys. Ateinančių metų standarizacija parodys galutinių vaisių. Tikiuos, kad jie atatiks farmokopejos reikalavimams.

Foeniculum officinale, daugmetė žolė, kurios gimtinė vidurinė Eiropa, sprendžiant iš šių metų derliaus, duoda tai pat vilties, kad vyks gerai.

Malva silvestris et, *arborea* davė puikių įvykių, kas rodo, jog ir *Althea officinalis* turi gerai veistis; (jos sėklų man, deja, nepavyko gauti jų galima gaut tik Bavarų plantacijose).

Bandymai padaryti dar su šiomis žolėmis:

Cnicus benedictus,
Colendula officinalis (per daug veisiasi),
Mentha piperita,
Mentha crispa,
Origanum vulgare,
Origanum majorana,
Thymus serpyllus,
Thymus vulgaris,
Datura Stramonii,
Valeriana officinalis,
Conium maculatum,
Gentiana lutea,
Pimpinella anisum,
Hyosciamus niger (labai geri daviniai
 tos šiandieną brangios žolės).
Verbas cum tapsiforme,
Arnika montana.

Nekalbant jau apie *Chamomilla vulgaris* ir kitas mums paprastai žinomas žoles. Vėlai rudenį bus susodintos sėklos, kurios vėliu laiku sėjamos — bet jau ir gautieji vaisiai duoda daug vilties, kad ir tos vyks. Kitais metais įvykiai visai paaškęs. Aš esu įsitikinęs, jog ir tie pozitingi vaisiai,

kurių turiu šiandieną, laiduoja, kad darbas, varomas tikrai rimtai ir pramoniškai, negali neduoti pelno. Tas neturi baidytų draugų, kurie manytų ta pramone verstis.

Šią vasarą mūsų spaudoje keletą kartų buvo raginta rinkti ir organizuoti gydomųjų augalų rinkimas; nurodomas buvo mūsų apsileidimas, nerangumas etc.; nurodomas buvo Vokiečių pavyzdys, kurie rinko ir t. t. Šiuo atveju Vokiečiai mums ne pavyzdys, nes vokiečiams rinko iš prievartos, ir jie mokėjo tik skatikus. Šiandieną su rinktomis žolėmis konkurencijos neišlaikysime, nes rinktos žolės neturės laido, kad jos teisingai surinktos, be nereikalingųjų žolių priemaišos (džiovintos žolės ir geram specialistui kai kada sunku atskirti), kad jos tikusiu laiku surinktos, tikusiai džiovintos. Tai viena; antra, rankiojimas po laukus, pievas, mindžiojant žolę ir pašėlius, padaro nuostolio. Išmėtytų individuumų atstu nuo vienas kito išrankiojimas reikalauja daug laiko ir delto brangiai atseina. Darbininkas, nors ir trečios rūšies, kur tam darbui tinka, šiandieną nepigus ypač darbymetėj. Nieko nuostabu, kad už 500,0 Convallaria majalis reikalauja 150 auks., tuo tarpu kad užsieny 1000,0 tuo pačiu laiku atseina 35 auks. Kultiviruojant tie trūkumai pašalinami. Pavyzdys: Cnicus benedictus:

10 ketv. sieksnių nuomos (brangiai)	. 15 auks.
išdirbimas ir pasėjimas	5 „
ravėjimas	10 „
nurinkimas ir džiovinimas	15 „

iš viso 45 auks.

Džiovintos žolės gauta 60 klg. 1 klg. atseina 75 skat. Vokiečiuose franko Berlynas pigiau negu 4—5 auks. negausi. O kame dar muitas, važma ir t. k. Tas pats maždaug ir šu kitomis žolėmis. Apie išdirbimą iš tos žaliosios medžiagos Galeno preparatų—aliejų—čia nekalbėsiu, nes tai daug paimtų vietos laikrašty. Nurodysiu tik kad ta šaka yra didžios svarbos mūsų pramonėje.

Tam įkūnyti reikalinga yra tik privatinė inicijtyva, nes biurokratiniu valstybiniu keliu varomas darbas, kur daugiau poperis naikinamas ir rašalas liejamas, negu pats darbas žiūrėjimas, turi žlugti. Mano pageidavimas yra, kad tie draugai, kurie turi tam reikalui pinigų, o jų reikia ne per daug, kuriems rūpi nepriklausomybė ne vien tik politinė, bet ir ekonominė, susidomėtų šiuo klausimu ir gerais bandymo gaviniais pasiremdami, imtųs to darbo, kurs žada gero pelno iniciatoriui, uždarbio bent keletai šeimų, o valstybei sutaupyti ne viena šimtą tūkstančių auksinų, kurie kasmet eina mūsų gudriems kaimynams.

Apie vitaminus.

Dr. J. Blažio.

Senai spėjama, jog kai kurios ligos, pvz. skorbutas, rachitas, beriberi, pellagra, vištos aklumas ir kt., pareinančios nuo maisto trūkumų, kaip antai, sergant skorbutu stoka ūmų (šviežių) daržovių ir ūmės mėsos; tik nemokėta gerai išaiškinti, kuo čia einasi. Tvirtai buvo nustatyta, jog organizmo reikalams patenkinti maistas turi susidėti iš tam tikro kiekio baltymų, riebalų, anglies hidratų (Kohlenhydrate, uglevodų), druskos ir vandens. Nors šits nustatymas buvo dedamas į pamatą išskai čiavimų kariuomenių ir kitų konglomeratų maitinimo, nes kaip tik tuose konglomeratuose dažniausiai atsitikdavo toks skorbutas. Todėl daugelis autorių rūpinosi pašalinimu neaiškumų, iškeldami ipotezę infekcinės skorbuto kilties su jau nurodytais maisto trūkumais, kaip pagrindu. Panašu buvo ir su kitomis kalbamosios rūšies ligomis. Paskutiniųjų metų biokemijos tyrimėjimai įnešė į maitinimo klausimo sritį didžiai svarbių dalykų, kurie įgalino išvesti pamatą po tamsiais pirmiau spėjimais ir praktinei medicinai pastatė dar naujų kelrodžių.

Pasirodė, jog seniau nustatyti maitinimo fiziologijos dėsniai reikalingi svarbių pataisų arba papildymų. Organizmo palaikymas ir augimas yra daugiau negu paprasta energijos teikimo problema. Proteino molekulės labai žymiai skiriasi savo sudedamaisiais vienetais. Įvairiuose maisto šaltiniuose esti nevienodi vienetai. Maisto įvairumas padeda įvesti į organizmą daugiau įvairių vienetų. Mėsa ypač turi daug žmogui reikalingų vienetų. Įvairių baltymų rolė nevienoda ir nepasikeičiama. Tyrimais yra išrodyta, jog vieni baltymai tik palaiko organizmą jo biokeminėje pusiausvaroje, o kiti duoda jam augti. Įvairus abiejų rūšių baltymai neatstoja vieni antrųjų: stokojant tik kurio vieno, organizmas tuo atžvilgiu jau turi badauti ir ilgai visiškai gali paimti. Visų svarbiausi vienetai yra šie triptofanas (aromatinė amino rūkštis) — esminis organizmo palaikymui ir lizinas (diamino rūkštis) — organizmo augimui. (Mendel, Osborne, Mc Collum).

Šiame straipsnyje referentas nesustos ties proteinų klausimu ir paminėjo jį tik pabrėžti tai pagilino ir sukomplikavimo tendencijai, kuri karakterizuoja naujausią biokemiją besistengiant jai vis arčiau prieiti prie gyvybės paslapčių. Siūlomojo referato uždavinys pranešti apie neseniai išrastus papildamuosius maisto veiksmus, apie vitaminus:

Spėjimas apie buvimą tokių maisto veiksmų atsirado stebint beriberi. Buvo pastebėta, jog beriberi pareina nuo maitinimo vien poliruotu ryžium, būtent ryžium, nuo kurio

buvo pašalintas perikarpas. Kada sergantiems beriberi pradėdavo davinėt nepoliruoto ryžiaus, ligos reiškiniai tuoj pranykdavo. Maitinimas naminių paukščių poliruotu ryžium davė paveikslą polineurito, nuo kurio jie greitai pasitaisydavo, pridėdant jiems prie poliruoto ryžiaus nupoliruotų dailių arba dar geriau šitų dalių ekstraktą. Ekstraktas daromas su silpnai parūkštintu 91% alkoholiu. Iš šito ekstrakto Funk'ui pavyko gauti viena kristalinės lyties substancija, priklausanti prie piramidinų, kurie, kaip žinoma, yra charakteringa sudėtinė nukleinių dalis. Dozos nuo 0, 02 lig 0, 04 gm. šitos substancijos, duotos pro burną, buvo pakankamos, kad išgydytų paukščių polineuritą per 6—12 val; kai kada paukštis atrodė gerai jau po 3 valandų. Panaši substancija buvo gauta taip pat iš mielių, pieno smegenų ir limono rūkšties. Pati substancija tapo Funko pavadinta vitaminu.

Einant eksperimento keliu, tolimesniais tyrinėjimais — ypač Mc Collum'o — parodyta, jog kai kuriose riebalų lytyse taip pat esama opių papildomųjų maisto veiksmių. Kadangi šitie veiksniai neturėjo azoto, tad iš karto buvo aišku, jog jie skiriasi nuo Funko vitamino. Mc Collum pasiūlė vadinti randamą riebaluose substanciją Fat-soluble A—tai yra ištirpdomas riebaluose A veiksnys, o Funko vitaminą—Water-soluble B, tai yra ištirpdomas vandenyje B veiksnys. Mc Collum'o substancija randama daugumoje gyvulinių riebalų, bet ne visur, pvz. jos nėra taukuose aplink kiaulės širdį. Vitamino žodis jau, rodos, prigijo ir paprastai vartojamas visiems papildamiesiems maisto veiksmiams vadinti. — Visi minėtieji mokslininkai — amerikiečiai.

Pranešimas apie dabartines žinias apie vitaminus randamas išleistame pernai liepos m. Londone rašte, sustatytame bendros komisijos, sudarytos iš Lister'o Instituto ir Medicinos Tyrinėjimų Komiteto atstovų (The Report on the present State of Knowledge concerning accessory Food Factors (vitamines) Published by His Majesty's Stationary Office, July, 1919) Šiomet — VI. 18. — trumpas šito rašto referatas pasirodė Münch. Med. W. (25 №): Die Wichtigkeit der akzessorischen Nährstoffe. Minėtuojau (anglų) pranešimu daugiausia pasinaudojau, rašydamas šį referatą.

Vitaminų klausimas dar toli neišspręstas, ir dar nežinomas mekanizmas jų darbuotės biokeminėje organizmo laboratorijoje. Manoma, jog vitaminai ne fermentai. Gal būt, jie aktyvuoja vidurinę padedančių virinimui organų sekreciją. Tuo tarpu žinomos šios vitaminų rūšys:

I. Fat-soluble A, arba anti-rachitinis, arba žadinąs augimą (growth — promoting). Jo šaltiniai: 1) riebalai gyvuli-

nės kilties, kaip sviestas, grietinė smetona, cream, žuvies taukai, kiaušinio (trynys) geltonis ir 2) lapotos daržovės — šakninėse jo nėra. Tarp kitko, manoma, jog karo oedema pareinanti nuo šito veiksnio stokos. Yra spėjimas (Mendel), jog formacija ir augimas putmenų (tumora) pareina nuo kokio iškrypusio šito veiksnio veikimo.¹⁾

II. Water — soluble B, arba antineuritis, arba anti-beri beri vitaminas. Jis randasi daugiausia augalų sėkloje ir gyvulių kiaušiniuose. Kai kurie organai, pvz. smegenys ir kepenos, turi jo daug; o kiti, pvz. raumenys, maža. Žirniuose, pupose ir kitos šitos rūšies daržovėse, jo randama visoje sėkloje, o javuose — tik diege ir periferiniame sėklos sluoksnyje, tai yra tose dalyse, kurios malant atsidalina kartu su perikarpu ir sudaro sėlenas.

III. Water-soluble C, arba antiskorbutinis vitaminas. To vitamino esti umose daržovėse; žymiai mažiau jo — gyvulių audiniuose. Visų daugiausia jo: limone, apelsine, tomate, kopūstuose, saločiuje; daug mažiau: žaliose pupose, roputėse. Džiovinimas ir, apskritai, konservavimas naikina šią vitaminą.

Berods, geriau yra ištirt antineuritis antiskorbutinis vitaminas. Karas davė akstino ir progos skorbuto ir beriberi klausimams spręsti. Gydytojas konsultantas anglų Mesopotamijos armijos pulk. Willcox savo straipsnyje Brit. Med. J., 17. I. 20 kolosalinės medžiagos pagrindu prieina prie neabejotinos išvados, jog skorbutas ir beriberi pareina nuo tam tikrų papildomųjų maisto veiksnių stokos. Reformavus naujaisiais mokslo gaviniais kareivių dietetiką, pavyko minėtos ligos pašalinti. „Sena ideja pakankamumo kalorijų tam tikru kiekiu baltymų, riebalų ir tt. visai netinka. Pakankama dieta turi dar būtinai turėt reikiamų vitaminų“.

Idomų ir naudingą eksperimentinį darbą atliko Chick, Hume ir Skelton. Jie tyrė antiskorbutinę pieno vertę vaikų maitinime ir išrado, jog karvės pienas turi ne per daug antiskorbutinio vitamino ir todėl reikia vengti visų pieno prirengimo būdų, kurie mažina šią brangų konstituentą. Prie mažinimo veda kaitinimas (virinimas ir pasteurizacija) ir džiovinimas. Eksperimentai parodė beveik visišką stoką antiskorbutinių ypatybių džioviname ir kaitintame (lig 120° C vieną valandą) piene. Bet ir maža tekaitinant pieną (kaip pasteurizacija), randama vitamininės vertės sumažėjimas. Jeigu vartojamas vienas šitų metodų, antiskorbutinės medžiagos reikia

¹⁾ Apie eksperimentus, remiančius šią spėjimą, žrk. Macleod, Physiology and Biochemistry in modern Medicine, 1919, p. 582. Ten taip pat literatūra.

patiekt iš kitur. Ypačiai didelė antiskorbutinė apelsinų syvų vertė. Žalios mėsos syvai esą daug žemesnės vertės. Pastebėjimai iš vienos vaikų prieglaudos New Yorke patvirtina šitas išvadas. Ten davinėta pasteurizuoto pieno su ūmais apelsinų syvais — vaikučiai buvo sveiki. Paskui nustota pridėdinti syvų, ir po trijų mėnesių tarp vaikų kilo lengvas skorbutas (skorbutas pasirodo tik praėjus keliems defektingo maitinimo mėnesiams. Visi reiškiniai tapo veikiai išgydyti, kada vėl pradėta davinėti apelsinų syvų, arba pasteurizuotas pienas buvo pakeistas žaliu.

Comby aprašė 12 rachito reiškinių, stebėtų Paryžiuje. Visi vaikai buvo maitinti sterilizuotu miltų maistu ir visiems buvo rachito žymės. Ligos reiškiniai tapo pašalinti, kada mesta šalin patentuotos dėžės ir sugryžta prie ūmo (tuojau pamelžto) pieno, pridėdant 2 arba 3 arbatinius šaukštukus per dieną apelsinų arba vynuogių syvų. Mėsos syvai buvo nereikalingi. Gismondį pataria gydyti rachitą žuvies taukais, tikriau „trėskos“ (cod-liver oil) kepenų aliejum, su fosforu. Geras žuvies taukų veikimas pareiškia nuo randamo juose vitamino.

Peržiūrinėdamas anglų medicinos laikraščių skelbimus, dažnai užėini skelbimų naujų maisto preparatų, kurie, pasak skelbėjų, ypač vitaminingi, pvz. vitmar turįs visus tris vitaminus, vitamogen—koncentruotas maistas su vitaminais, roboleine; apie senai žinomą Nestlé pieną skelbiama, kad jis taip prirengiamas, jog jo vitaminai nesunaikinami.

Praktinė naujų mokslo gavinių svarba neabejotina. Teoriniai, nauji dalykai maitinimo biokemijoje yra tuo tarpu in statu nascendi, tik gimsta, ir todėl, kaip sako Macleod, yra „somewhat bewildering“, tikimės, neilgam.

Kauno Medicinos Draugijos Įstatai.

1. Draugija rūpinasi: a) medicinos ir artimų jai mokslo šakų plėtote Lietuvoje, b) Lietuvos tyrinėjimu medicinos atžvilgiu, c) medicinos žinių populiarizavimu, d) sveikatos pakėlimu Lietuvoj, e) organizavimu dirbančių toje srity jėgų.

2. Savo tikslui pasiekti Draugija daro narių susirinkimų, kviečia platesnių suvažiavimų, steigia kursų, paskaitų, bibliotekų, muzejų, ambulatorijų ir kitų medicinos įstaigų, leidžia periodinių ir neperiodinių raštų, skelbia konkursų ir premijų, renka aukų, teikia valdžiai savo srity projektų ir sumanymų.

3. Draugijos nariais gali būti medicinos gydytojai

ir artimesniųjų profesijų žmonės (veterinoriai, farmaceutai, gamtininkai, dantų gydytojai ir t.t.).

4. Nariai priimami visuotino susirinkimo, pasiūlius prezidiumui, su 2-ųjų draugiją narių rekomenduote, $\frac{2}{3}$ -liais balsų. Kiekvienam priimtam nariui įteikiama yra spausdinti Draugiją įstatai.

5. Nariai gali būti paprasti, garbės nariai, nariai korespondentai ir nariai rėmėjai. Paprastieji nariai yra priimti visuotinojo susirinkimo ir einantieji visas priderančias nariams pareigas. Garbės nariais renkami ypatingai pasižymėję savo darbais medicinos ir sveikatos srity ir Lietuvoje ir visame pasaulyje — arba suteikusieji Draugijai ypatingų nuopelnų. Nariais korespondentais gali būti ir negyvenantieji Lietuvoje ir neįsijungę narių pareigų, bet palaikantieji ryšius su Draugijos darbais ar raštais. Nariais rėmėjais gali būti įvairių profesijų žmonės, kurie remia Draugijos lėšomis.

6. Metinis narių mokesnis nustatomas visuotinojo susirinkimo ir turi būti ne mažesnis kaip 20 auksinų metams.

7. Nariai neatėjusieji per metus nė į vieną susirinkimą arba neįmokėjęs savo nario mokesnio, laikomi išstojusiais iš Draugijos. Apie jų išstojimą Valdyba praneša susirinkimui, o patį išstojantįjį prieš tai perspėja.

8. Nariai, netinkantieji Draugijos tikslams arba jai kenksmingi, visuotinojo susirinkimo pašalinami iš Draugijos $\frac{2}{3}$ -liais balsų, įnešus klausimą apie pašalinimą ne mažiau, kaip 5 kiems nariams.

9. Visuotinieji susirinkimai būna metiniai ir paprasti. Metiniuose susirinkimuose, kurie geistina daryti gegužės mėnesio 2 dieną (Draugijos įsteigimo metų sukaktuvės) ir prasideda pirmininko kalba, Draugijos sekretoris duoda visą Draugijos darbų apyskaitą praėjusiais metais, perskaito narių sąrašą ir praneša apie permainas narių tarpe, kasininkas praneša apie piniginę ir daiktinę Draugijos padėtį, knygyninkas apie knygyną ir t.t. Toliau eina Revizijos Komisijos pranešimas ir renkami garbės nariai ir valdyba ateinantiems metams: pirmininkas, vicepirmininkas, sekretoris, jo pavaduotojas, kasininkas ir knygyninkas.

10. Valdyba renkama 1-oms metams. Vienam asmeniui gali būti paskirti dvi funkcijos. Revizijos komisija iš 3-ųjų žmonių renkama yra per 1 mėnesį prieš metinį visuotiną Draugijos susirinkimą.

11. Paprastuosiuose susirinkimuose pirmininkas praneša apie svarbesnius Draugiją liečiančius atsitikimus ir prezidiumo darbus, atliktus po paskutiniojo susi-

rinkimo, sekretoris skaito praėjusiojo susirinkimo protokola, Draugijos vardu gautus raštus ir aukas raštais, praneša apie Draugijos artimiausius reikalus ir uždavinius, paskui ir kiti nariai praneša apie visą, kas Draugijai yra svarbu ir žinotina. Toliau eina naujų narių priėmimas, pranešimai, demonstracijos, svarstomi sumanymai ir kiti dienotvarkės punktai.

12. Susirinkimus šaukia Draugijos Valdyba ir, reikalui atsitikus, nemažiau kaip 5 Draugijos nariai-Paprastuose susirinkimuose pirmininkauja Draugijos pirmininkas metiniuose — tam tyčia išrinktas Draugijos narys.

13. Susirinkimuose gali dalyvauti ir nariai ir svečiai. Svečius pirmininkas susirinkimo pradžioje pristato susirinkusiems. Sprendžiamąjį balsą turi tik paprastieji ir garbės nariai. Viduriniai Draugijos reikalai svarstomi viešai tik Draugijos nariams dalyvaujant.

14. Visuotinas susirinkimas teisėtas, jei jame dalyvauja ne mažiau, kaip $\frac{1}{2}$ gyvenančių Kaune narių. Jei vienas susirinkimas neįvyksta, antras, sušauktas per 1 mėnesį po pirmojo, yra teisėtas bet kuriam narių skaičius susirinkus.

15. Draugijos įstatai papildomi ir pakeičiami visuotinio susirinkimo $\frac{2}{3}$ —ais dalyvaujančiųjų narių.

16. Draugija, būdama juridinis asmuo, turi teisės įgyt judinamojo ir nejudinamojo turto.

17. Draugija turi savo antspaudą, kuris yra Draugijos pirmininko žinioje.

18. Visi Draugijos vardu daromieji aktai atliekami su pirmininko ir sekretorio parašu.

19. Draugijos likviduotė gali įvykti tik visuotinio susirinkimo $\frac{2}{3}$ —liams balsų priėmus.

20. Draugijos turtas, ją likviduojant, perduodamas atatinamoms draugijoms visuotinio susirinkimo nutarimu arba tam tikros visuotinio susirinkimo išrinktos likviduojamosios komisijos.

Iš St. Seimo sveikatos subkomisijos.

St. Seimo sveikatos subkomisijos rugpiučio 10 d. svarstomas buvo toliau centrinės sanitarinės valdžios organizuotės klausimas. Dr. P r. V a i c i u š k a pristatė savo projektą Jame randame šių ypatybių.

Centralinė įstaiga vadinama: „Valstybės sveikatos, socialinės apsaugos ir darbo reikalų valdyba“. Etatuose

numatomi: valdytojas, jo padėjėjas; bendrųjų reikalų skyriaus viršininkas, civilinio medicinos ir sanitarijos skyriaus viršininkas, karo sanitarijos skyriaus viršininkas, farmacijos skyriaus viršininkas, socialinės apsaugos ir darbo skyriaus viršininkas. Valdytojas dalyvauja ministerių kabinete sveikatos, socialinės apsaugos ir darbo klausimais sprendžiamuoju balsu, kitais--patariamuoju. Vykimimo srity jis naudojasi ministerio teisėmis, skyrių viršininkai-dep-tų direktorių teisėmis. Karo sanitarijos skyriaus v-kas ir jo padėjėjas drausmės atžvilgiu yra lygus K. A. M. skyriaus v-kui ir jo padėjėjui. Visus reikalus sprendžia kolegija iš 4 sekcijų (valdymo, medicinos ir sanitarijos, farmacijos, darbo ir soc. apsaugos). Taryboje dalyvauja žinybų, įstaigų ir organizacijų atstovai. Prie savivaldybių įvedami sveikatos, socialinės apsaugos ir darbo skyriai su analoginėmis tarybomis. Kariuomenėj pasilieka dabartinė sanitarijos organizacijos, tvarka su karine drausme, Apskričių gydytojų įstaiga panaikinama. Atatinkamuose tikslams rajonuose skiriami sanitarijos, teismo, epidemijos gydytojai. Paskyrimai atliekami, išskyrus kariuomenę, konkurso keliu Tarybos nutarimai mokslo ir teorijos atžvilgiu yra privalomi, administracijos-patariamai. Ji turi ir inicitivityvos teisės, gali kooptuoti narių su patariamuoju balsu. Taryba renkasi bent 1 kartą savaitėje. Jo prezidiumas gauna atlyginimą.

Tretį projektą pristatė Dr. K. G u r a u s k a s. Jame yra šių skirtumų nuo kitų pristatytųjų projektų. Pavadinimas—Raudonojo Kryžiaus Ministerija. Į ją būtinai įeina dar ir Z. Ū. ir V. T. M-jos veterinarijos dep-tas ir K. A. M—jos veterinarijos skyrius. Dep—tai tik 4: sanitarijos, sanitarijos personalo ir įstaigų, farmacijos ir veterinarijos. Ministeris turi 2 padėjėjus: civilinį-krašto gydytoją ir kariškį-armijos gydytoją. Tuo būdu centre dirbs 5 gydytojai, 1 farmacentas ir 1 veterinaris. Jie sudaro tarybą komplikuotiems klausimams rišti, kooptuodami kiekvienam klausimui žinovų neapriežtame skaičiuje pagal reikalo. Tų 5 gydytojų centrui turi pakakti, jie kito darbo neturi bedirbti. Ministerio kabineto kriziai neliečia. Jis renkamas plebiscito keliu visų Lietuvoje gyvenančių gydytojų. Išrinktasis tvirtinamas prezidento. Nauji rinkimai esti kas 5 metai. Parlamentui išreiškus R. K. ministeriui nepasitikėjimą, jis atsistatydina ir ankščiau 5 metų. Armijos gydytojas skiriamas R. K. M-rio susitarus su K. A. M-iu ir prezidento tvirtinamas, krašto gydytojas skiriamas susitarus su V. R. M-riu ir taip pat prezidento tvirtinamas.

Dep—tų direktoriai skiriami R. K. M-io. Armijos gydytojas skiria kariuomenės personalą, o krašto gydytojas—krašto personalą. Apskričių gydytojai laisva praktika verstis negali. Prie valščių, bendruomenių, fabrikų sudaromos sanitariniai vienetai, nelyginant gašrininkų draugijos. Dalyvavimas joje nepriverstinas, bet jų nutarimai priverstiniai gyvenantiems toje srityje. Vienete ex officio dalyvauja vietinė inteligentija.

Posėdy 20. IX. 7. pirmininkaujant d-rui Bagdonui I. papunkčiui svarstomas (III skaitymas) „Laikinių Taisyklių apie suteikimą Medicinos Felčeriams praktikos teisių“ projektas.

1. Praktikos teisės felčeriams suteikia Vyriausioji Sveikatos Reikalams Įstaiga.

Pastaba: Tokią įstaigą šiuo tarpu atstoja Vidaus Reikalų Ministerijos Sveikatos D-tas.

2. Praktikos teisės gali turėti tik felčeriai, išėję tam tikrą mokslą ir įgiję tam tikrus pažymėjimus.

3. Atestatai, išduoti Felčerių Mokyklos su programa ne žemesne už Žemietijų Felčerių Mokyklų 1897 m. programą ir tolygių Karo Felčerių Mokyklų, yra teisėti, jei jie išduoti ne vėliau, kaip 1917 metų lapkričio 1 d.

4. Medicinos Skyriaus prie Gubernės Valdybos atestatai apie išlaikytus egzaminus, einant normingą 1897 m. ir 1872 m. programą, yra teisėti.

5. Turintieji atestatus, išduotus po IX. 1 d., privalo laikyti egzaminus Valdžios paskirtoje komisijoje.

6. Kuopos felčeriai, neišlaikę Valdžios paskirtoje komisijoje Rusų Žemietijų Felčerių Mokyklų 1897 m. programą egzaminų, civiliniam gyvenime negali naudotis felčerio teisėmis.

7. Prie egzaminų prileidžiami tik tie kuopos felčeriai, kurie yra baigę Karo Felčerių Mokyklą kurso ne trumpesnio, kaip 2 metų.

8. Kuopos felčeriai, išklausę sutrumpintą felčerių kursą, prie egzaminų felčerių teisėms įgyti prileidžiami tik po 3 metų stažo ligoninėse.

II. „Medicinos personalo mobilizacijos įstatymo“ projektą (I skaitymas) siūlo d-ras B a g d o n a s. Epideminės ligos siaučia krašte. Skaičius susirgimų kruvinąja, dėmėtąja šiltine ir kt. ligomis auga. Yra net koleros apsirgimų. Kovoje su gresiančių epidemijų pavojum trūksta medicinos pajėgų, ir tos pajėgos, kurios dabar Sv. D-tui žinomos, netiksliai susikoncentravusios. Medicinos personalo mobilizacijoje Sv. D-tas numato tikslų kovą su epi-

demijomis žygi. Mobilizacija turi liesti ne tik privatingai praktikuojančius, bet ir ligoninėse dirbančius gydytojus ir kt. personalą. Mobilizuotines ir moterys, jei leidžia jų moters būvis. Medicinos personalas privalomu įsaky- mu atitekęs Sv. D-to žiniai, siunčiamas į Sv. D-to nuo- žiura reikalingas vietas.

Dr. A l e k n a. Kiekvienas gydytojas, ištikus epide- jai, neturi teisės atsisakyti nuo reikiamos kovos su jaja; bet reikia vengti taip pat asmens laisvės varžymo.

Dr. A v i ž o n i s. Kovoje su epidemijomis Sv. D-tas visumet turi teisės mobilizuoti reikiamą gydytojų skaičių ir išskirstyti į gydytojų reikalingas vietas. Pav., vokiečių okupacijos valdžia Lietuvoje taip pat nurodydavo gydy- tojui jo darbuotės vietą. Vietose, kur yra gydytojų per- teklius, reikia palikti tam tikrai nustatytas jų skaičius, o kiti išsiūst į gydytojų reikalingas vietas. Vaistinė turi teisės išdavinėti vaistus tik to gydytojo receptu, kuriam leista praktikuoti toje pačioje vietoje.

Dr. G u r a u s k a s. Gydytojų mobilizacija reikalin- ga ne tik kovoj su epidemijomis, bet ir bendriems svei- katos reikalams aprūpinti. Dabar Sv. D-tas, nemobilizuo- damas gydytojų, neturi jam reikiamų bendradarbių.

Dr. B a g d o n a s. D-ro Gurausko pasiūlymas nepriimtas, kaip prasilenkęs su St. Seimo nustatytais konsti- titucijos pagrindais. Jeigu tenka varžyti asmens laisvę, tai tik apskelbus kraštą epidemijos pavojuje.

Dr. A v i ž o n i s. Paskirstant gydytojus į jų darbuo- tės vietas, galima būtų išvengti negražios gydytojų kon- kurencijos.

Dr. A l e k n a. Jei, mobilizuodama gydytojus, val- džia eis diktatūros keliu, tad susilauks visuomenės nepa- sitenkinimų. Epidemijai ištikus, leistina mobilizacija, ir tai tik ne ligoninėse dirbančių gydytojų, kurie jau prity- rę savo specialybės srity.

Dr. G u r a u s k a s. Ar be mobilizacijos Sv. D-tas turi apskrities gydytojų? Juk į apskrities gydytojus rei- kia parinkti tinkamas žmogus.

Dr. A l e k n a. Apskrities gydytojai nemobilizuojami. Apskrities gydytojai turi būt tam tikrai išsilavinę, del ko turi būt jiems rengiami specialiniai kursai, kaip kad Vokiečiuos daroma.

Po dar kai kurių trumpų pasiaiškinimų susirinkimas sutiko, kad medicinos personalo mobilizacija reikalinga epidemijai ištikus.

Mūsų literatūros apžvalga.

D-ro V. L a š o.

D-ro A. S-n ė s Lyties ligos. Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros Skyriaus leidinys.

Knygutėse yra aprašytos trys lyties ligos: sifilis, triperis ir minkštasis šankeris. 22-se nedideliuose puslapiuose suteikiama tiek žinių, jog kareivis arba šiaip žmogus, noris susipažinti su tokios rūšies ligomis, nebus suviltas. Kiekvienas namų knygynėlis privalo įsigyti šią naudingą brošūrėlę. Vienas trūkumas, kad kalba vietomis netaisyklinga, sunkoka, terminai parinkti toki, jog sunkiai tejkandami net specialistui. Pavyzdžiui: „Jos (sėklos) išsiveizd kaip plonyčiai siūlelių galai ir esti išsivingia-vusios kriptėmis“ arba „Jis (antras laikotarpis) apsireiškia kai kuriais inkštirais ir gūsiniais išbėrimais“. Vartojamas labai neaiškus ir nevykęs terminas „limfos inkštirai“. Opos vietoj vartojama „žaizda“. Dar toks sakinys: „Tai jie (sausieji išbėrimai) turi dėmelių išvaizda, tai pučkų, guselių ir pulėtų spuogų, tai šašuotų pleiskenų“. Dar vienoje vietoje pasakyta: „Triperio sėklos niekada neišsiskirsto po visą žmogaus kraują. Triperis paliečia tik kai kurias kūno vietas—slidžiasias odeles“ su šiuo pasakymu venerologai nesutiktų, kadangi yra išrodę, kad triperis yra konstitucialinė liga.

Nežiūrint šių trūkumų, šios brošūrėlės medicinos popularinėje literatūroje pasirodymas sveikintinas.

D-ro Med. P. A vi ž o n i s parašė brošūrėlę: **Kova su trachoma.** Labai įmanomai aprašoma trachomos simptomalogija, josios išsiplatinimas ir kovos su jaja planas. Ši brošūrėlė paskleista žmonėse gali nemažą vaidmenį suvaidinti žmonių sąmonybės kėlime.

Pageidaujama, kad mūsų popularinė medicinos literatūra turėtų tokios rūšies brošūrėlių, kaip šiedvi, iš visų medicinos sričių. Kadangi yra visiems žinomas mūsų motinų nemokėjimas žindyti savo vaikus ir juos auklėti, labai reikalingas būtų tam tikras vadovėlis. Prie apskričių valsčių savivaldybių susiorganizavę sveikatos komisijos turėtų būt tokios literatūros platintojomis.

Prie „Lietuvos Ūkininko“ 17 Nr. išėjo „Sveikatos“ 2 Nr.. Rašoma apie niežus, pirtis, valgyimą, naminius pravorėlius ir naminį šnapsą. Laikraštėlis nors nedidelis, bet turiningas. Daugiausia straipsneliai iš igienos. Peršama švedinė kova su alkoholizmu: blavybės paima į savo rankas karčiamas, alines, restoranus ir reguliuoja spiritinių

gėrimų pardavinėjimą taip, jog girtuokliavimas sumažta. Lietuviai mėgsta valgyt daug srubę, del ko gauną skrandžio išsiplėtimą. Siūlomą valgio gaminimas reformuoti taip, kad daugiau būtų vartojamas tirštesnis valgis, be to, kad, būtų daugiau sunaudojama ankštiniai javai ir daržovės, Vis tai pastebėjimai ir nurodymai, matyt, mūsų kaimo ydų žinovo.

Iš kitų kraštų.

× Patol. anatomijos profesoris Gross'as (iš Heidelbergo) atsisakė važiuoti profesoriaut į Dorpatą.

(M. m. W. š. m. 30 №).

× Vokiečių nepriklausomieji socialdemokratai buvo įnešę į reichstagą sumanymą panaikinti baudimą už abortų darymą. Sumanymas kitų beveik visų buvo atmestas.

(D. m. W. š. m. 30 №).

× Fiziologijos prof. Steinach'as, betyrinėdamas glandul. pubertatis funkciją, priėjo prie labai įdomių išvadų. Pasirodo, jog ductulorum efferentium (tarp testis ir epididimis) tarp dviejų ligatūrų perpiovimas daro gilios įtakos tų gilių procesams: sékliniai latakėliai iš pradžių degeneruoja, o paskui vėl regeneruoja ir funkcionuoja kaip jauni, tarpiniai narveliai proliferauoja. Tas pats vyksta ir neoperuotoj pusėj. Steinach'as darė bandymų su žmonėmis: pasenusiems individuams sugryždavo potencija, ir vaisingumas. Lichtenstern'as darė tų pačių bandymų 3-ms sveikiems seniems: 65, 71 ir 43 metų: po 2 mėn. išnyko greitas pavargimas, alsavimo sunkumas, galvos sukimasis, proto jėgų apsilpimas, atminties sumažėjimas, raumenų stiprumas, sugryžo lytinė potencija ir gyvumas. Tuose bandymuose yra daug neaiškumų, gaviniai betgi įdomūs.

(D. m. W. š. m. № № 30, 32).

× Müncheno universitą 1920 m. vasaros semestre lankė iš viso 7857 studentai, iš jų 6879 įmatrikuliuoti. Iš tų medicinos mokėsi 1704, dantų gydymo 362, veterinarijos 226.

(M. m. W. š. m. 29 №).

× Per savaitę 1920. VI. 20–26 gimė gyvų: Berlyne 650 (mirė 378), Breslau'e 236 (m 132), Chemnice 160 (64); Dresdene 234 (121), Düsseldorfo 157 (85), Essene 239 (101), Frankfurte p. M. 151 (66), Hamburge 448 (220), Kölne 320 (164), Leipcige 252 (112), Münchene 253 (177), Nürnbergo 147 (52), Stuttgarte 129 (75). — Amsterdame 278 (85), Birminghame 499 (164), Dubline 266 (129), Edinburge 137 (75), Glasgowe 682 (291), Kopenhagene 188 (128), Liverpoole 463

(211), Londone 2452 (888), Peste 411 (401), Pragoje 170 (188), Vienoje 524 (574), Stockholme 160 (87).

(M. m. W. š. m. 29 №).

× Šalia bendro armijos lavinimo Prancūziose pavestas generalinio štabo viršininkui ir jaunnuomenės rengimas prie karinės tarnybos. Tam tikras mokyklų skyrius generaliniame štabe prižiūri ne tik karines sporto, plaukymo ir fechtavimo mokyklas, bet ir kitas mokyklas, sporto sąjungas ir karines jaunnuomenės organizacijas. Jis turi teisės ir civilinėms sporto sąjungoms duoti nurodymų. (M. m. W. š. m. 29 №).

× Oftalmologijos profesorius Dr. W. Löhlein (iš Greifswaldo) atsisakė važiuoti profesoriaut į Dorpatą.

(M. m. W. š. m. 32 №).

KRONIKA.

Ivairios žinios.

× Sugryžo iš Rusų prof. dr. L. Gogelis ir tapo Aukštųjų Kursų Medicinos Skyriaus tarybos išrinktas epizootologijos ir veterinarinės policijos lektorium.

× Naujai išremontuota I-ji L. Raudonojo Kryžiaus ligoninė Kaune daro be galo malonaus įspūdžio. Ji yra dabar gražiausia ligoninė Kaune. Klinikos skyriai joje pradėjo dirbti rugsėjo 1 d. Yra šie skyriai: akušerijos ir ginekologijos — veda dr. Pr. Mažylis, akių ligų — veda dr. P. Avizonis ir ausų, nosies, gerklės ligų skyrius — veda dr. J. Alekna. Daug oro ir erdvės, parketo grindys, varpeliai prie kiekvienos lovos, atskiri vienam ligoniui kambariai, moderniškai įtaisytas operacinis kambarys, 3 gimdomieji kambariai, septyniški ligoniai visai izoliuoti nuo aseptiškų prietaisai elektroterapijai, — žodžiu sakant, visai europiškai. Labai gražiai įrengta pomokų salė, su suolais, paveikslais, modeliais; joje telpa apie 50-60 klausytojų. Poliklinikoje yra 5 skyriai: akušerijos ir moterų ligų, akių ligų, ausies, nosies, gerklės ligų, vidurių ligų ir dantų ligų. Daugiausia pasidarbavo ligoninei įrengti dr. Pr. Mažylis.

× Į naująjį akušerijos kursų leidimą priimtos 23 mokinės, jų tarpe 3 žydės. Pamokos prasidėjo rugpjūčio m. 16 d. Be medicinos dalies, bus dar mokoma lietuvių kalbos ir aritmetikos. Pamokos eina nuo 5 iki 7 val. kasdien I L. Raudonojo Kryžiaus ligoninėje. Senasis leidimas dirba toliau ten pat. Akušerijos kursus veda dr. Pr. Mažylis.

× Į L. Raudonojo Kryžiaus seserų kursus priimtos 37 mokinės, praktikavusios prieš tai: 10 Kauno ligoninėje, 5 L.

Raudonojo Kryžiaus ligoninėse, 1 Šakių apskr. ligoninėj, 1 Ukmergės apskr. ligoninėj, 19 Karo ligoninėj Kaune ir 1 lauko ligoninėj. Kursai prasidėjo rugpiučio m. 16 d., baigsis gruodžio mėnesį. Pamokos eina kasdien nuo 4 iki 7 val. Lektoriais pakviesti: anatomijos ir fiziologijos -- dr. Pr. Mažylis, ligonių slaugymo --- dr. J. Alekna, igienos, bakteriologijos ir limпамųjų ligų --- dr. Atkočiūnas, lietuvių kalbos ir aritmetikos --- dr. p. Popikaitė. Pamokos eina I L. Raudonojo Kryžiaus ligoninėj.

× Aukštųjų Kursų medicinos skyriuje botanika dėstoma tik pirmajame semestre. Todėl šiame semestre klausytojai, susitarę su p. lektorium, galės jau laikyti iš botanikos kvotimus.

× Apie Vilniaus universito medicinos fakultą turime šių smulkesnių žinių. Lenkai buvę sukvięti į Vilnių geriausiųjų savo jėgų. Profesorijų tarpe buvusi dvi srovės: prof. Ziemackio vadovaujama buvusi griežtai nusistačiusi prieš lietuvius, prof. Siedleckio srovė stovėjusi už nusileidimą šiame tame lietuviams. Vilniuje dirbusieji profesoriai visiškai nebuvę atsisakę nuo savo vietų. Krakove, Lvoje, Varšuvoj ir kitur, bet tik paėmę metams atostogų iš ten. Išvažiudami iš Vilniaus jie paėmę 3-jų mėn. atostogų ir norėję nieko neišsivežt iš Vilniaus. Profesorijų tarpe buvę ir Lietuvos kilimo: Aleksandrovič, Šilkarski ir k. Anatomikumas gražiai įtaisytas; preparacijų salė didelė, su vandens įveda, skardu muštais stalais cementinėmis grindimis, liftu į požemį (rušį) ventiliatoriais. Auditorijoje gali tilpt apie 100 studentų, šviesi, daro malonaus įspūdžio. Yra nemaž preparatų, paveikslų, modelių. Yra ir salė histologiniams darbams, dažų, bet mikroskopų neteko matyti. Kita salė --- griaučiams ir kitiems preparatams dirbti. Anatomikumas turi atskirus namus 13 kambarių. Dirba jame prof. Aleksandrovič su 2 m asistentais — Universito biblioteka (buv. Rusų laikais Vilniaus viešoji biblioteka) turinti arti 200 000 tomų įvairių mokslo šakų. Labai daug esą disertacijų. Esą ir naujesniųjų laikų knygų. Bibliotekai yra taip pat atskiri namai. Valdo ją dabar Archeologijos Komisija, daugiausia, oje dirba Vaclovas Biržiška. Fizikos lab—joj medžiagos esą daug, tik ji nesutvarkyta.

× Kauno Medicinos Draugijos susirinkime rugpiučio 25 d. galutinai priimtos buvo Draugijos įstatų pataisos. Pataisytus įstatus dedam į šį numerį. Toliau kalbama buvo apie nesutikimus, kilusius kauniečių gydytojų tarpe. Tiems nesusipratimams išspręst išrinkta komisija. Galop nutarta atidėti Lietuvos gydytojų suvažiavimas, kadangi apskričių gydytojai dar buvę dabar naujokų šaukimo komisijose, o kariuomenės gydytojai negali atsitraukt iš savo dalių.

× Kaune organizuojasi Abolicionisčių draugija. Draugijos laikinojo komiteto inicijavo buvo surengtos dvi paskaitos apie veneros ligas. Skaitė dr. Šliupaitė ir dr. Mingailaitė Tumėnienė.

× Šiuo pranešama, jog 1-as Lietuvos gydytojų suvažiavimas, paskelbtas rugsėjo 1 dienai atidedamas kuriam laikui, kadangi negal šiuo metu dalyvaut suvažiavime kariuomenės ir apskričių gydytojai, esant krašte ypatingoms karo aplinkybėms ir dėl naujųjų ėmimo komisijų darbuotės.

Apie gydytojų suvažiavimo dieną bus pranešta skyriumi.
Organizacinė komisija.

Iš Sveikatos Departamento.

× Žinios apie limpamąsias ligas Lietuvoje 1920 m. liepos mėn.

Žymiausią vietą tarp limpamųjų ligų liepos mėnesį turi dizenterija (kruvinoji). Kruvinosios epidemija prasidėjo gegužės mėn. (7 ligoniai), birželio mėn. žymiai išsiplatino (77 susirgo, 4 mirė), o liepos mėn. pavirto didele viso krašto epidemija: įregistruota 1180 dizenterija sergančių, 80 mirusių. Mirtingumas nedidelis—6,8%.

Kadangi limpamųjų ligų registracija yra Lietuvoje menkai sutvarkyta, reikia manyti, jog kruvinąją sergančių skaičius liepos mėnesyje buvo daug didesnis, neg pažymėta.

Apskrities gydytojų pranešimu daugiausia sergančiųjų buvo: Alytaus apskr. 174, mirė 12, Marampolės ap. 132, mirė 3, Panevėžio ap. 100, mirė 7, Utenos ap. 82, mirė 7, Šiaulių ap. 80, mirė 9.

Dėmėtosios šiltinės epidemija sumažėjo: gegužės mėn. 763, birželio mėn. 568, o liepos mėn. įregistruota 325 dėmėtąja šiltine sergančių ir 14 mirusių.

Maksimum sergančiųjų teko Telsių apskr.—75, Kauno 59, Šiaulių ap. 42.

Vidurių šiltinė sergančių skaičius padidėjo: birželio mėnesį sirgo 73, liepos mėn 124, mirė 12. Maksimum sergančiųjų Vilkaviškio apskr.—17; Kedainių 13, Šiaulių aps.—11.

Gryžtamoji šiltinė beveik išnyko: įregistruota 35 gryžtamąja šiltine sergančių.

Raupais sergančių skaičius žymiai sumažėjo: susirgo 36, mirė 5, mirtingumas 14%, gegužės mėn. sirgo 166, mirė 20%, birželio mėn. 125 ir mirė 17,6%. Iš tų skaitmenų matome, jog raupų mirtingumas sumažėjo.

Skarlatina (karais) susirgo 73, mirė 8.

Yrmėde (influenca) susirgo 141, mirė 2.

Difterija (smaugomis) susirgo 34, mirė 3.

Cerebrospinaliniu meningitu susirgo 11, mirė 4: Panevėžio aps. susirgo 4, Pasvalio--Biržų aps.--2, Ukmergės--2, Vilkaviškio 2, Rokiškio aps. 1.

× Naujai paskirti epidemijos gydytojais: dr. Drujanas į Zarasus ir dr. Šmirheltas--į Švenčionių apskr.

× Limpamųjų ligų barakai įsteigti Veisejuose (Seinų apskr.) ir Plungėje (Telšių apskr.).

× Naujiems barakams įsteigti Sv. Dep-tas davė subsidijos šioms apskričių savivaldybėms: Raseinių --- 20.000 auks., Panevėžio---35.000 a., Biržų apskr. ligoninės limpamųjų ligų skyriui įtaisyti 10.000 auks.

× Sv. Dep-tas nupirko 20 garo kamerų dezinfekcijai, 40 formalino garo kamerų ir 20 hidropultų. Netrukus kameros bus paskirstytos į apskritis.

× Apsirgusio Panevėžio apskrities gydytojo dr. Slieko vietoje l. jo p. eiti paskirtas dr. Venckūnas, neseniai grįžęs iš Rusų.

× Nuo š. m. rugpiūčio m. 21 d. Seinų apskrities gydytojas Dr. Karlinskis ir Ukmergės apskr. gydytojas dr. Narkevičius pakeisti vietomis.

× Zarasų apskr. gydytoju paskirtas dr. Giedraitis (nuo š. m. Rugp. 11 d.), Švenčionių--dr. Rymas.

× Į l. e. Rokiškio apskr. gydytojo pareigas vietą dr. N. Olchovskaitės-- Vienuožinskienės paskirtas dr. M. Thal'is (nuo š. m. rugp. 21 d.).

× Sveikatos Departamento užsakyta spaudoje 10.000 atvirlaiškių limpamosioms ligoms registruoti.

× Šiomis dienomis bus išspausdinti plakatai „Karštligės platintojas--drabužinė utėlė“.

× Sveikatos Departamentas rengia dezinfektorių kursus Kaune. Pasiūlyta apskr. gydytojams atsitūsti kursams du kandidatų iš kiekvienos apskrities. Mokslas bus teikiamas veltui.

× Rugpūčio 14 d. š. m. Sveikatos Departamento buvo sušauktas posėdis tremtinių Sveikatos kontrolės dalykui. Tremtinių sveikatos kontrolė pavesta Raudonajam Kryžiui. Nutarta, jog visų tremtinių dezinfekcija būtina reikalinga, karantinas šiuo laiku nėra reikalingas; tremtiniai bus tiek sulaikomi kiek laiko atims jų dezinfekcija. Prie kiekvieno punkto, per kurį grįš tremtiniai, privalo būti ligoninė limpamomis ligomis sergantiems ir įtariamiesiems atskirti.

× Sveikatos Departamento laikinoji instrukcija girai limonadui, vaisių ir mineralų vandenims gaminti.

1. Gira, limonadas ir visi vaisių ir mineralų vandenys--selteris ir kiti-turi būti gaminami tyrame skaidriame, be spalvos, skonio ir kvapo, virintame ne mažiau kaip 1 valan-

da, arba destiliuotame vandenyje. Vartojamas vanduo turi tikti visiems igienos reikalavimams.

2. Mineralų gydomieji vandenys turi būti gaminami destiliuotame vandenyje, ir jų cheminė sudėtis turi atitikti naturaliniams mineralų vandenims.

3. Visi vandenys turi būti gaminami labai švariai, švairiame bute. Visi indai turi būti dažnai nuplaunami karštu vandeniu. Indai ir prietaisai vandenims laikyti, buteliai ir kamščiai turi būti sterilizuojami, virinant juos vandenyje.

4. Laikyti gira reikia šaltoje tamsioje vietoje, geriausia ant ledo.

5. Gira neturi būti ilgai laikoma, nes ji greitai genda. Ypatybės pagedusios giros:

a) sutirštėja, pasidaro tystanti,

b) pelyja,

c) įgauna negardaus rūkštaus skonio ir kvapo.

6. Gaminamieji vaisių ir mineralų vandenys neprivalo turėti savyje mineralų rūkščių---sieros, azoto, druskos, salicilo ir kitokių.

7. Plaunant indus, neturi būti vartojami švino ritulėliai.

8. Vandenims nudažyti spalva draudžiama vartot įvairūs dirbtiniai dažai, ypatingai akmeninių anglių.

9 Gaminant girą, limonadą ir mineralų vandenį, leidžiama vartoti sacharinas su sąlyga:

a) kad kiekviename butelyje būtų pažymėta, kad tasai vanduo ar limonadas yra pagamintas su sacharinu,

b) kad būtų nurodyta, kuris nuošimtis ir

c) kieno pagamintas.

P a s t a b a: Gira ir limonadas, kuriame bus rasta sacharino, bet ne bus aukščiau minėto pažymėjimo, bus laikomas falsifikuotu, o gamintojai ir pardavėjai bus traukiami tieson.

10. Visos giros, limonado, vaisių ir mineralų vandenų gaminimo įstaigos dirba Sveikatos Dep-to instrukcijomis, prižiūrint apskričių gydytojams.

11. Gira ir vaisių mineralinis vanduo, įtariamasis falsifikavimu, privalo būti siunčiamas ištirt draug su revizijos protokolais Sveikatos D-to Sanitarijos Skyriui.

12. Sveikatos Dep-to instrukcija privalo būti iškabinta aiškioje vietoje kiekvienoje limonado dirbtuvėje.

13. Limonado ir vandenų gaminimo įstaigos, nesilaikančios Sveikatos D-to instrukcijų, bus uždaromos, o jų savininkai traukiami tieson 209, 210, 211. Baudž. Kod. str.

1920.8.21. Kaunas, (Pas) R. Skipitis, Vidaus Reikalų Ministeris. (Pas.) J. Bagdonas, Sveikatos D-to Direktoris.

× Registracijos blankai gimusių, mirusių ir susituokusių.

1. Registracija gimusių, mirusių ir vedusių ištekėjusių vedama registracijos knygoje tam tikrų asmenų prie maldos namų (bažnyčių, kirkių, sinagogų ir kt.).

2. Blankai išrašomi iš registracijos knygų ir mėnesiui pasibaigus, ne vėliau kaip 5 dieną kito mėnesio, siunčiami apskrities gydytojams, kurie ne vėliau kaip 15 d. kito mėnesio siunčia tuos blankus Sveikatos Dep-tui.

3. Išduoda pažymėjimus apie mirusius ir gimusius veltui gydytojai, valdininkai, taip pat ir kiti, kurie buvo teikę pagalbą.

4. Jei kas miršta per 24 valandas, nesirgęs, arba mirties priežastis yra abejotina, reikia pranešt Apskrities Gydytojui arba artimiausiai valdžiai, ir tokiu atsitikimu negalima laidot, kol bus duotas tam tikras leidimas.

(Pas.) Skipitis, Vidaus Reikalų Ministeris. (Pas.) J. Bagdonas, Sveikatos Dep-to Direktoris.

× Gydytojai kuriems leista praktikuoti Lietuvoj. A) Gydytojai Lietuvos piliečiai: Ia) baigę Universitą Rusuose prieš 1917 m. XI. 1.

Abraitis Julius (vidur. ir limp.) Alytuje. Ambraziejūtė Steponaitienė Agnietė Šakiuose. Avižonis Petras (Akių ligų, tarn. kariuom.) Kaune. Bagdavičius Bagdonas Juozas (vidur. šird. ir pl.) Kaune. Bliudžius Jurgis Pilviškiuose. Bliudžius Petras Marapolėje. Bliudžiūtė Emilija Kaune. Baltrušaitis Jokubas Kelmėje. Bagdonas Vladas (vidurių ligos) Mariampolėje. Brundza Juozas Prienuose. Berenšteinas Samuelis Dovidas Ukmergėje. Biržiška Antanas Mažeikiuose. Bregauskas Juozas Panevėžy. Draugelis Elizejus Kaune. Eimeris Mikolas Šidlavos valsė. Freidas Izaokas Simne, Alytaus ap. Goscickis Kastantas (akuš. ir chirurg.) Joniškyje. Franckevičius Hipolitas Kupiškyje. Garfunkelis Febus (t. kar.) Kaune. Gailiūnas Izidorius (vidur. ir vaikų) Joniškyje. Girdvainis Jonas Gilvičių dv. Kurtuvėnų valsč. Giecas Izaokas Šiauliuose. Gruzdis Stanisl. Jonas Suvartoros dv., Kelmėj. Gurčinas Aleksandras (akių, akuš. vidur.) Pliščitės dv. Kraž. Giedraitis Jonas Aviliuose, Ežerėnų. Chmeliauskas Mikolas Kaune. Chlebinskis Zigmuntas (Vidurių ligos) Vilkaviškyje. Jarašius Juozas (Vidur. ir vaikų) Kėdainiuose. Jasinskis Jokubas (odbs ir vener.) Kaune. Kocinas Izidoris (vidur. ir vaikų) Kaune. Kuprevičius Mikalojus Žagarėje. Kibartas Kazys Kuršėnuose. Kaunas Kaunackis Boleslovas—Tirkšliai, Buge-

niuose. Kaunackis Ferdinandas Kivyliuose. Kvedaras Jonas Biržuose. Kazlauskas Rudolfas Rokiškyje. Kudirka Juozas Vilkaviškyje. Labutis Raimundas Ukmergėje. Iaucevičius Enrikas Šiauliuose. Lapinas Abelis (odos ir vener.) Kaune. Mačiūnas Juozas Linkuvoje. Mankauskas Izaokas (vidurių) Raseiniuose. Minėtaitė Mikalina Kražiuose. Meras Sachnelis Panevėžyje. Mikelėnas Jokubas (t. kar.) Kaune. Nasvytis Motiejus (bakter. ir limp., tarn. kar.) Kaune. Okmianskis Cyprianas (chirurgas) Mariampolėje. Olchovkaitė Vienožinskienė Natalija Rokiškyje. Perlis Izaokas Mazeikiuose. Rudis Jonas (chirurgas) Joniškėlyje. Rabinovičius Efroimas (akuš. vidur.) Kaune. Ratneris Benjaminas Vilkaviškyje. Subockis Elijas (vener. ir odos) (t. kar.) Kaune. Staugaitis Jonas (vidurių ligų) Kaune. Sapočinskaitė Regina Kalvarijoje. Svilas Povilas Utėnoje. Stefonovičius Albertas Senų Šaukėnų dv. Siaucila Feliksas Sungailiškių dvar. Sipavičius Bronius Raseiniuose. Sliėkas Kazys Panevėžyje. Šneideris Tamošius (chirur., akuš.) Kybartuose. Šapiro Klara Halja Šiauliuose. Šalkauskas Julijonas Šiauliuose. Šimkevičius Stanislovas Telšiuose. Šalkauskaitė Teodora (chirurgijos) Panevėžyje. Šliupas Rokas Kaune. Turskis Jonas (vidur. ligos) Gančiuose Kaltinėnų. Tautvaišas Povilas Mazeikiuose. Tikuišis Petras Šaulėnų val., Šudaus. Volkas Markus (vid., mot., chir.) (tarn. kar.) Kaune. Venckūnas Jurgis Panevėžyje. Veitas Pranas (tuberkuliozas) Telšiuose. Vaičiūška Pranas (chirugr., ginek.) Kaune. Zilinskas Hipolitas Šiauliuose. Zinkovičius Bronius Telšiuose. Zikas Samuelis Salantuose. Zaborskis Karolis Pandėlio valsč, Zilinskas Petras Ziežmariuose.

A. Gydytojai Lietuvos piliečiai: Ib) baigę Universitą Rusuose po 1917 m. XI. 1 d. Direktoravičius Giršas Kuršėnuose. Jofetas Joanas Vabalninkuose. Lašas Vladas (Seime) Rokiškyje. Sivickis Antanas Kedainiuose. Tomkevičius Rišardas (t. kar.) Plungėje. Urbanavičius Henrikas Panevėžyj. Zemgulyš Juozas (chirurgas, rentgenologas) Kaune.

A. Gydytojai Lietuvos piliečiai: Ic) gydytojai, negalėję pristatyti diplomų. Butautas Juozas Kamaliniuose Kelmės. Buzelis Juozas Zarasuose (Seime). Frumkinas Isajus Kaune. Finkelšteinas Lazaras Kaune. Fuksas Aleksandras (t. kar.,) Kaune. Gabševičius Viktoras Kimentmedžiose Betygalos val. Gotšalkas Robertas Kretingoje. Ganusavičius Julius Kedainiuose. Junovičius Ignatas Virbalyje. Jokantas Kazys Mariampolėje (Seime). Kovalevskis Stanislovas Raseiniuose. Karlinskis Dovidas Ukmergėj. Kvedaras Jonas Biržuose. Kabakeris Sevelis Kaune. Lechavičius Steponas Kaune. Langė Jonas Kaune. Mikuckis Cezaras Telšiuose. Mackevičius Petras Uk-

mergėje. Michnevičius Jonas Drabužiškiuose, Zeimės. Narkevičius Kazys Seinuose. Matulaitis Stasys Vilkaviškyje. Ratomskis Juozas Skandvilėje. Sakielis Antanas Kretingoje. Švarcas Dovidas Kaune. Tekorius Jonas Vilkaviškyje.

A. Gydytojai Lietuvos piliečiai: II d) baigę Universitą užsieniuose, išlaikę egzaminus Rusuose. Burbaitė Eidukevičienė Barbora Raseiniuose. Dembovskis Mauša Joselis (t. kar.) Kaune. Geffenas Hiršas Vilfas Kaune. Joffe -- Bass Reinė Vilkaviškyje. Kamber Sofija Kaune. Kantaravičius Šabsi--Aleksand. Krakėse. Karštedas Leo Skuode. Levinas Elijošas Jurbarke. Mikulskis Jonas Telšiuose. Milvickaitė Gita Pasvalyje. Mingailaitė Tumėnienė Vanda Kaune. Pavlovskis Afroimas Panevėžyje. Srasburgė Marija Kaune. Strasburgas Borisas (t. kar.) Kaune.

A) Gydytojai Lietuvos piliečiai: II b) baigę Universitą užsieniuose, nelaike egzaminų Rusuose: Bergas Ivanas (tarnkar.) Šiauliuose. Brik Mera Plungėje. Borokas Sundelis Fainvušas Panevėžyj. Blidšteinas Menasas Pasvalio. Didžiulis Antanas Panevėžy. Eliaševič Gurvič Reiza Kaune. Elkesas Chosrelis Kaune. Francūzevičaitė Jadvyga Varniuose. Freidmanas Abraomas Varniuose. Geršteinas Leiba Jurbarke. Golombkaė Efraimas Panevėžyje. Igelšteinas Leizeris Gargžduose. Jaffs Jokubas Vilkaviškyje. Jokilevičius Sabšelis Zeimelyje. KlingaLazaris Ukmergėje. Kovaliauskas Stanislovas Paraseinių dvare. Mažylis Pranas Kaune. Rozenfeldas Dovidas Mariampolėje. Račkovskis Enochas Papilėje. Smukleris Aronas Kaišiadoryse Švarc Finkelšteina Estela Kaune. Šliupaitė Aldona Kaune. Pikas Aronas Leiba Šiauliuose.

B) Gydytojai užsienių piliečiai: a) Drujanas Dovidas, Gudų p. Zarasuose. Gusevas Vitalijus, Rusų p. Alytuje. Hagentornas Aleksandras, Rus. p. (chirurgas, t. kar.) Kaune. Ivianskis Natanas, Gudų p. Zagarėje. Kontaravičius Aleksandras, Gudų p. Kaune. Kryževičius Aleksandras, Rus. p. Luokės m. Nehrebeckis Heronimas, Gudų p. Kaune. Petrovas Benjaminas, Rusų p. Kaune. Rodionovas Borisas, Rusų pil. (t. kar.) Kaune. Šišmincovaitė Aleksanda Trapų dv. Škaudvilės. Šmirheldt'as Jokubas, Gruzijos pil. Švenčionyse. Tamarėniute - Gineikienė Reb. Rus. p. Sakiuose. Volpertas Dovidas, Rusų p. (t. kar.) Mariampolėje. Zacharinas Benjaminas, Rus. p. Tauragėje. Gernetas Richardas, Latvių p. Panevėžyje. Krauzė Stanislovas, Lenkų p. Kalvarijoje. Štiedas Vilhelmas, Rus. p. Darbėnuose. Šmacheris Hermanas, Latvių p. Anykščiuose. Talis Moricas, Latvių p. (Chirurgas) Rokiškyje. Celleris Henrikas, Vok. (chir., vidur.) Šiau-

liuose. Hentzė Albertas, Vok. p., (chir. akuš.) Anykščiuose. Til-
lis. Kurtas - Albrechtas, Vok. p. Panevėžyje. Vilertas Karo-
lius, Vok. p. Skuode. Valkeris Henrikas Lynnė, Angl. p. Kaune.

× Kariuomenės (kuopos) felčeriai. a) Gavę leidimą verstis
medicinos praktika Lietuvoj iki 1921 m. sausio 1 d.

P a s t a b a. Jei šitie felčeriai pañorėtu ir toliau
verstis medicinos felčerio praktika Lietuvoje, jie privalo
išlaikyti patikrinamuosius egzaminus Sveikatos D-to skir-
tojų komisijoj.

Abraitis Juozas (Alytuje). Aršteinas Jokubas (Jurbarkas).
Abromavičius Giršonas (Raguva, Panevėžio Apskrit.) Assas
Abromas (Rudamina, Seinų Apskr.) Aserskis Natalas (Žasliai,
Trakų Apskr.) Aronovičius Moisiejus (Kaunas) Adamavičius
Andrius (Kauno Apskr.) Aškenazas Berkus (Utena). Baltinas
Antanas (Salantai). Bernardickis Antanas (Subačius). Bačys
Antanas (Linkaičiai, Raseinių Apskr.) Bunius Jusarskis Tomas
(Šiauliai). Bugnelis Ignas (Leipalingis, Seinų apskr.). Balsys
Adomas (Kedainiai). Calkas Alpernas (Ziežmariai). Čepurno-
vas Kazys (Pošaltoniai, Linkaičių vals.). Čepurnovas Viktoras
(Pošaltoniai). Černauskas Juozas (Vainiškiai). Duda Jonas
(Byčiūnai, Biržų Apskr.). Dambrauskas Vladas (Girkalnis,
Telšių Apskr.). Dirginčius Tadas (Kartaučiai). Darbaras An-
tanas (Anykščiai). Dabkevičius Julijonas (Ukmergė). Elecko-
nis Girša (Raseiniai). Gilkevičius Mauša (Biržai). Golub Ro-
bertas (Linkaičiai, Raseinių apskr.). Gožauskas Jonas (Traš-
kūnai). Godžius Jokubas (Kruopai, Šiaulių Apskr.). Gabalas
Pranas (Raudėnų, Valsč.). Gasiunas Benediktas (Kelmė, Ra-
seinių Apskr.). Ippas Salomonas (Kauno Apskr.). Josys Alek-
saudras (Mariampolės Apskr.). Jaušas Petras (Radviliškis).
Kremavičius Antanas (Garliavos valsč.). Korsakas Eduardas
(Pasvalio Apskr.). Kukliauskas Berkeas (Veisiejų valsč.). Ka-
raliūnas Pranas (Paežerių kaim. Veiverių). Karpenkas Stepo-
nas (Telšiai). Kairys Boleslavas (Utena). Kacas Boruchas (Uk-
mergė). Lengvenis Marcinas (Melių kaim. Vieksnių valsč.).
Lasdauskas Pranas (Gudeliai). Labutis Petras (Gudeliai). La-
šas Konstantas (Rokiškio Apskr.). Lipmanas Syrotas (Rietavas).
Maslauskas Vaclovas (Dubriai). Malakauskas Jonas (Dubriai,
Zarasų Apskr.). Mikonis Ignas (Traškūnai, Panevėžio apskr.).
Mačiulis Petras (Šiaulių Apskr.). Milleris Bronius (Saukotas,
Šiaulių Apskr.). Matusonis Konstantas (Taujėnų valsč.). Moc-
kūnas Kazys (Kaunas). Prielaida Mikolas (Radviliškis). Pau-
lauskas Pranas (Ukmergė). Rossinas Selvestras (Tytavėnai).
Ramanauskas Juozas (Vaškai, Pasvalio apskr.). Reifavičius Jo-
kubas (Kalvarija). Rabinas Orseber (Salantai). Ratkauškas Moišė

(Nemakščiai). Reklevičius Vladas (Betygala). Roznanas Stanislovas (Siesikiai, Ukmergės apskr.). Sipavičius Antanas (Joniškėlis).

× Kariuomenės (kuopos) felčeriai negavę iš Sveikatos Departamento leidimų verstis medicinos felčerio praktika. Toms teisėms įgyti jie gali laikyti tam tikrus egzaminus prie Sveikatos D-to. Egzaminai bus skelbiami paskiau.

Ambrasiejus Andrius (Alytaus Apskr.). Bekkeris Mauša (Kedainiai). Bertulis Ignas (Mažeikių Apskr.). Bizokas Vincas (Zarasų Apskr.). Baltrėnas Vincas (Anykščiai, Utenos Apskr.). Chackevičius Dovidas (Panevėžio Apskr.). Elfraimas Chaimas (Panevėžio Apskr.). Januškevičius Vladas (Telšių Apskr.). Jackus Konstantinas (Šiaulių Apskr.). Juškevičius Mikolas (Subačius). Jauktonis Jonas (Biržai). Krukas Stanislovas (Kražiai). Kuzominskis Kazimieras (Kedainių Apskr.). Lugas Pranas (Kračės, Kedainių Apskr.). Liatukas Jonas (Mažeikių Apskr.). Lunuka Adelis (Utenos Apskr.). Lipavičius Justinas (Utena). Markūnas Petras Skubeliškiai, (Biržų Apskr.). Mišeika Jonas (Šiaulių Apskr.). Matulevičius Antanas (Utenos Apskr.). Narkevičius Jonas (Zarasai). Orachauskas Jokubas (Utenos Apskr.). Pessinas Salomonas (Šeta, Kedainių Apskr.). Pipiras Jonas (Zarasai). Pessinas Saja (Šeta, Kedainių Apskr.). Poremskis Juozas (Telšių Apskr.). Robinas Vincas (Josvainiai). Šiaudytis Petras (Raseiniai). Šileika Jonas. (Zarasų Apskr.). Susnys Petras (Rokiškio Apskr.). Šostakas Adomas (Zarasai). Tomašauskas Jonas (Kurkliai, Ukmergės Apskr.). Vilkavičius Aleksandras (Babtai). Viltrakis Motiejus (Vilkaviškis). Veltas Povilas Šeta, (Kedainių Apskr.). Valeckas Antanas August (Vabalinkų valsč.). Vasiliūnas Pranas (Akmėne, Mažeikių Apskr.). Vernickis Leonas (Ukmergės Apskr.). Vaidyla Pranas (Panevėžio Apskr.). Vaškėlis Antanas (Utenos Apskr.). Zakirskas Jonas (Utena). Ziukevičius Jonas (Panevėžio Apskr.). Vilenskis Povilas (Utena). Stražas Salomonas (Panevėžio Apskr.).

* * *

„Medicinos“ laikraščiu leisti paaukojo: dr. Mikelėnas 60 auks., dr. D. Alseika 100 auks., dr. Bylienė 15 auks., dr. Brundza Jonas 15 auks., dr. Šileika 75 auks., dr. St. Gruzdyš 40 auks., dr. K. Sliekas 40 auks., dr. P. Avizonis 55 auks., dr. Ip. Zilinskas 40 auks., dr. J. Blažys 100 auks., dr. B. Zacharinas 60 auks., dr. Šalkauskas 40 auks. Visiems aukotojams ačiu! — Red.